

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-412-2-41>

**CHALLENGES ON THE WAY TO ENSURING
AND FORMING THE QUALITY OF WORKING LIFE
IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW**

**ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ
ЯКОСТІ ТРУДОВОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Khandii O. O.

*Doctor of Economic Sciences,
Professor,
Volodymyr Dahl East Ukrainian
National University; Institute
of Industrial Economics of the National
Academy of Sciences of Ukraine*

Zelenko O. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Public Administration,
Management and Marketing
Volodymyr Dahl East Ukrainian
National University
Kyiv, Ukraine*

Хандій О. О.

*доктор економічних наук,
професор
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля;
Інститут економіки промисловості
НАН України*

Зеленко О. В.

*аспірант кафедри публічного
управління, менеджменту та
маркетингу
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну змінилося життя кожного українця і відбулись суттєві зміни якості трудового життя. Найактуальнішими завданнями на ринку праці перші півроку були відновлення трудової діяльності зайнятого населення та забезпечення базових потреб в процесі трудової діяльності. Через два роки війни акценти змістилися на створення нових робочих місць і реалізацію концепції Гідної праці в боротьбі за утримання наявної робочої сили і повернення громадян працездатного віку, які виїхали за кордон впродовж воєнного стану в країні. На шляху формування та забезпечення високої якості трудового життя виникають внутрішні та зовнішні виклики, яким приділяється значна увага в багатьох роботах науковців та практиків, присвячених, зокрема, обґрунтуванню рівня гідної оплати праці і безпечних умов праці. Проте є виклики, які створюють умови чи перепони для роботодавців в досягненні цієї мети на національному рівні, як наслідок глобалізаційних та інтеграційних процесів:

1. Зміни трудового законодавства в умовах воєнного стану та розробка проєкту Трудового кодексу, орієнтовані на спрощення прийняття кадрових рішень та зменшення втручання держави у двосторонні колективно-договірні відносини між працівниками та роботодавцями, обумовили зниження рівня соціальної захищеності працівників [1].

2. Зміни галузевої структури, переорієнтація економіки на воєнно-промисловий комплекс, розвиток аграрної галузі, енергетики, ІТ-сфери, будівництва та машинобудування при потужній підтримці сектору нацбезпеки і оборони, призвели до підвищення безробіття через дисбаланс попиту та пропозиції на ринку праці.

3. Орієнтація на подальшу цифровізацію економіки та всіх сфер суспільного життя, планування відновлення України завдяки реалізації концепції “цифрова держава” сформували умови для скорочення робочих місць, і в першу чергу, державних службовців. З іншого боку, високі доходи в ІТ-сфері, підвищений попит на фахівців у довоєнний період, призвели до появи надлишкової пропозиції професіоналів в цій сфері. Таку ситуацію в ІТ-сфері продемонстрував 2023 рік (84% айтивців працювали, 13% було без роботи) [2], що свідчить про відсутність кадрового голоду в цій галузі і зростання конкуренції між фахівцями. Мінцифри завдяки створенню платформи для розгортання та супроводження державних електронних реєстрів прискорили темпи цифрової трансформації країни та якість і швидкість послуг цифрової держави [3]. Україна долучилася у 2022 році до семирічної програми «Цифрова Європа» із фондом €6 млрд, що надає фінансування для цифровізації країн Європи за різними напрямками. Для України доступно фінансування за напрямками: високопродуктивний комп’ютинг, штучний інтелект, дані та хмарні послуги, цифрові навички, використання цифрових технологій в економіці та суспільстві [4]. З 2019 по 2023 рік зросла частка українців, які опанували цифрові навички на базовому та вищому рівнях з 47 до 60 % [5] що створює передумови для реалізації проєктів з прискореної цифровізації та досягнення цілей цифрової трансформації економіки в Україні на 2024 р. – підвищення частки ІТ у ВВП країни до 10 % [6].

4. Поширення філософії зеленої економіки та підтримка проєктів «зеленої відбудови» України сприятиме перегляду існуючих технологій на користь нових більш екологічних та продуктивних з одного боку, з іншого, вимагатиме трансформації багатьох еко-«нечистих» бізнесів, і може «шттовхати» їх до переходу в тіньову економіку.

5. Схвалення КМУ на 2024 рік прогнозних показників: номінального ВВП на рівні 7 643 млрд грн, тобто зростання на 4,6%, а індекса споживчих цін грудень до грудня попереднього року на 9,7%; підвищення середньомісячної номінальної заробітної плати працівників до 21809 грн, а саме підвищення на 8,5 % до попереднього року та продуктивності праці на 4,2 % до попереднього року[7] – є великим викликом. Макропоказники є амбітними та суперечать економічним законам, поточній політичній та демографічній ситуації, не враховують постійних змін нормативно-правової бази, що посилюють тиск на реальний сектор. Шляхи відновлення та розвитку держави [8] потребують приросту робочої сили чи інтенсивного розвитку роботизації, а для України рішенням є одночасно приріст і першого, і другого.

6. Зростання перешкод для відновлення бізнесу: «непрогнозованість розвитку ситуації в Україні, непередбачувані дії держави, недостатня кількість платоспроможних клієнтів в Україні, дефіцит кваліфікованих працівників, відсутність належного рівня капіталовкладень, перешкоди з боку фіскальних органів, а також високі податки й збори; блокування владою податкових накладних, зловживання регуляторними нормами, несправедливі рішення при тендерній закупівлі, відмова від бронювання призовників та затримка з логістикою на кордоні» [9]. За результатами опитування підприємств за проектом «Дія.Бізнес» 84% компаній відчують проблеми з доступом до фінансування. Вищезазначені проблеми і перешкоди для відновлення бізнесу обмежують можливості для забезпечення та формування необхідної якості трудового життя.

В тезах наведений не повний перелік викликів, які виникли перед роботодавцями, щодо забезпечення не лише базового, а і гідного рівня трудового життя в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення країни. Неможливо залучити економічно неактивне населення працездатного віку до роботи, вивести з «тіні» неформально зайняте населення, повернути біженців додому без комплексних заходів, спрямованих на підвищення якості трудового життя в Україні. Мінімізація негативного впливу на ринок праці окреслених в роботі викликів, сприятиме зростанню конкурентоспроможності країни, як роботодавця, в умовах євроінтеграційних процесів.

Література:

1. Залознова Ю.С., Новікова О.Ф., Антонюк В.П., Вишневський О.С., Ляшенко В.І., Азьмук Н.А., Остафійчук Я.В., Хандій О.О., Шамілева Л.Л., Панькова О.В., Новак І.М.,

Касперович О.Ю., Красуліна Я.Є. Проблеми формування трудового законодавства України: експертна оцінка проєкту Закону України «Про працю» та пропозиції з його удосконалення. Вісник економічної науки України. 2022. № 2.

2. Ринок праці під час війни: 13% айтивців без роботи, ще половина боїться її втратити. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/job-market-during-war-part-1/>

3. Темпи цифровізації в Україні пришвидшуються. Кабмін схвалив відповідну постанову. URL: <https://prompolit.info/2023/04/20/tempi-tsifrovizatsiyi-v-ukrayini-prishvidshutsya-kabmin-shvaliv-vidpovidnu-postanovu/>

4. ЄС виділяє Україні €17,4 млн на цифровізацію. URL: <https://forbes.ua/news/es-vidilyae-ukraini-174-mln-na-tsifrovizatsiyu-20022023-11840>.

5. Індекс цифрової трансформації регіонів України. Підсумки 2023 року. URL: <http://surl.li/pdzo>

6. Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. січня 2024 року URL: <https://niss.gov.ua/en/node/5190>

7. Про схвалення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2024-2026 роки. Постанова КМУ від 15 грудня 2023 р. № 1315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2023-%D0%BF#Text>

8. Рашкован В. Десять правил успішних націй: з яких країн виростають економічні «зірки». URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/01/14/669958/>

9. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в серпні. 5 вересня 2023 р. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-serpni>.